

TÜRKMENİSTAN PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	5
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	6
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	7
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŐ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	8

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

A) Dış Ticaret Mevzuatı

Türkmenistan, bağımsızlığına kavuştuğı 1991 yılından itibaren ekonomik bağımsızlığı da sağlama yönünde adımlar atmaya başlamıştır. Öncelikle ülke kaynaklarını dış pazarlara yönlendirmek amacıyla, petrol ve doğalgaz sektöründeki yatırımlarına başlamış, buradan elde edilen kaynakları elektrik enerjisi üretim tesisleri, hidrokarbon yan ürünleri üretimi, altyapı ve inşaat sektöründe kullanmakta olup, bunun yanında geleneksel olarak pamuk üreticisi olduğundan hazır giyim ve tekstil sektörüne de önem vermektedir. Bu konudaki öncelikleri halen devam etmektedir.

Türkmenistan'da genel olarak bilgiye ulaşmada yaşanan sorunlar nedeniyle, gümrük ve dış ticaret ile ilgili mevzuata ulaşmak zor olmaktadır. Ancak, son zamanlarda kamu kurumlarının web sitelerini hayata geçirmeleri ile birlikte Türkmenistan Gümrük İdaresi de www.customs.gov.tm web sitesini oluşturmuştur. Dış ticaret ile ilgili mevzuat ve bu işlemler dolayısıyla alınacak vergiler bu sayfada yer almaktadır.

Ülkenin ihtiyacı olan pek çok ürünün ithal edilmesi gerektiğinden, öncelikle ülkede üretilmeyen ürünlerin ithalatında çok düşük gümrük vergileri uygulanmaktadır. Diğer taraftan, yerli üretimi korumak ve gelişmesini sağlamak amacıyla, korumacılık politikalarına önem verilerek, yerli üretilen ürünlerin benzerlerine yüksek gümrük vergileri uygulanmaktadır.

Türkmenistan Devlet Borsası (www.exchange.gov.tm), ithalatta ve ihracatta önemli bir noktadır. Tüm işlemlerin bu Borsa tarafından tescili gerekmektedir. Türkmenistan devlet kurumlarında üretilen ürünlerin neredeyse tamamı, Borsa vasıtasıyla satılmakta ve ihraç edilmektedir. Borsa üzerinden ürün alacak firmaların bir broker ile anlaşmaları ve kendilerini Borsa'ya tescil ettirmeleri gerekmektedir.

Bunun yanında, bireysel girişimciliğı desteklemek amacıyla yapılan yeni düzenlemeyle; 2022 yılı başından itibaren bazı ürün grupları için bu işletmelerin ihracat gümrük vergilerinden muaf tutulmasına karar verilmiştir.

Ülkede ürünlerin standartlarını belirlemek üzere "Türkmenstadartlary" kurumu kurulmuş olup, ülkeye girecek bazı ürünler için kurumdan onay alınması gerekmektedir.

B) Teknik Engeller

Türkmenistan tarafından dış ticarete uygulanmakta olan teknik engeller hakkında bilgiye, Ticaret Bakanlığı'nın sorumluluğunda olan www.teknikengel.gov.tr internet sitesinden erişilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller web sitesi, kullanıcıların teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede, söz konusu siteden ülkeler itibariyle ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ülkelerin mevzuat ve uygulamaları hakkında Bakanlığımızdan bilgi talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Söz konusu siteye ücretsiz olarak üye

olunabilmektedir. Sitenin üyelerine ilgilendikleri ülke ve ürün gruplarına ilişkin düzenlemeler günlük olarak e-posta ile gönderilmektedir.”

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Türkmenistan’da, devletin piyasada hakimiyeti sürmekle birlikte, son yıllarda özel sektörün gelişmesi yönünde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Plastik, inşaat malzemeleri, gıda maddeleri üretimi ve seracılık özel sektörün önemli yatırım alanları olmaktadır.

Müteahhitlik alanında, yabancılar ilk zamanlar sektörde hakim konumda iken özellikle 2015 yılından sonra bu değişmiş olup konut, okul, kreş ve benzeri yapılar ağırlıklı Türkmen inşaat firmaları tarafından yürütülmektedir. Büyük ölçekli ve özel mühendislik ve tecrübe isteyen projelerde yabancı müteahhitlere de iş verilmektedir. Bunun yanında devlete ait pek çok tesis özelleştirme kapsamında Türkmen iş insanlarına satılmaya başlanmıştır.

Bürokratik işlemlerin çokluğu ve alışık olunmadık prosedürler, dış ticaret işlemlerinde yavaşlamalara ve hukuki sorunlara yol açabilmektedir. Yeterli piyasa araştırması yapılmadan ve gerekli güvenceler sağlanmadan dış ticaret işlemlerine başlanmaması gerekmektedir.

Türk malları konusunda piyasada olumlu bir kalite algısı bulunmaktadır. Ülkede halk Türk televizyon kanallarını ilgiyle takip etmektedir. Türkmenistan’a gelerek pazar araştırması yapılması en uygun yöntem olmakla birlikte, ülkeye girişte alınması gereken vize prosedürü oldukça sıklıdır. Vize alınması için Türkmenistan’da yerleşik firma temsilcilerinin daveti gerekmektedir. Türkmenistan’da düzenlenen fuarlara katılım sağlamak, vize alımında kolaylıklar sağlamaktadır. Türkmenistan’da düzenlenen fuarların listesine www.cci.gov.tm adresinden ulaşabilmektedir.

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları konusunda mevzuat bulunmakla beraber, etkin olarak uygulanmamaktadır. Marka değeri olan bazı ürünlerin benzerlerinin yapılması veya özellikle Çin’den ithal edilmesi haksız rekabet yaratmakta, yapılan şikayetler ve girişimler bazen sonuçsuz kalabilmektedir.

Uzun dönemli satış yapmak isteyen Türk firmalarının ülkede bir partner bulmaları işlerini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır.

Kamu ihaleleri genel olarak basılı yayınlar üzerinden duyurulsa da son zamanlarda bazı dijital platformlarda da duyurulabilmektedir. Ülkede şeffaf bir ihale yöntemi bulunmamaktadır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Türkmenistan, zengin doğalgaz yatakları ile dünyanın önemli doğalgaz üreticisi ülkeleri arasında yer almaktadır. Doğalgaz ihracından elde edilen gelir, devlet bütçesine önemli kaynak sağlamaktadır. Şu anda Türkmenistan'dan en fazla doğalgaz tedarik eden ülke Çin'dir. Ülkenin ekonomik yapısı, doğalgaz rezervlerinin yanında, petrol ve yan ürünleri, pamuk, tekstil sanayi ve gıda işleme sanayi üzerine şekillenmiştir.

Devlet ana yatırımcı konumundadır. Doğalgaz'dan gübre, polipropilen, polieliten ve akaryakıt üretimi için yatırımların birinci aşaması bitmiştir. Yeni yatırımlar konusunda zaman zaman yeni duyurular yapılmaktadır. Tekstil fabrikaları, çimento fabrikaları, kimyasal tesisler devlet yatırımları ile gerçekleştirilmektedir.

İnşaat sektöründe, önemli ve teknoloji gerektirmeyen diğer tüm faaliyetler Türkmen inşaat firmaları tarafından yerine getirilmektedir.

Bisküvi ve şekerleme, süt ürünleri, et ve et ürünleri, su ürünleri, tavukçuluk ve yumurta üretiminde Türkmen firmalar çoğalmaya başlamıştır.

Ülkede Türkiye'den bir bankamızın da ortakları arasından yer alan ticari bankacılık yapılmakla birlikte hizmet çeşitliliği ve kalitesi genel olarak düşüktür. Ayrıca ülkede sabit kur rejimi uygulandığından konvertibil dövizle ulaşmak zordur. Döviz transferleri merkezden verilen izinle yapılabilmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

2016 yılı başından itibaren Türkmenistan ekonomisindeki sıkıntılar ve buna bağlı döviz gelirlerindeki azalmalar sonucu, özellikle Türkmenistan'a ithal edilen ürünlerin bedellerinin transferinde zorluklar yaşanmakta, Bankalar haftalık olarak %2 oranında transfer yapabilmekte ve son zamanlarda bu ödemelerde de gecikmeler ortaya çıkmaktadır.

Ülkede halihazırda yaşanan ekonomik sıkıntılar iş kültürünü de etkilemiştir. İhracat bedellerinin ödenmesinde yaşanan sıkıntıların hukuki olarak çözümlenmesi için Türkmenistan'da dava açılması mümkün olmakla birlikte, dava açacak firmanın alacak bedelinin %10'unu Mahkeme harç olarak ödemesi, avukatların dava bedelinin en az %10'u kadar bir bedel talep etmesi ve yaklaşık %5'lik diğer giderlerin oluşması ile birlikte, toplam masraflar alacak bedelinin %25'ini kapsamaktadır. Bu masrafların çokluğu ve davanın nasıl sonuçlanacağına belirsizliği nedeniyle, pek çok firma hukuki yola başvurmaktan kaçınmaktadır.

Bununla birlikte, alacak sorunlarını, Büyükelçiliğimiz vasıtasıyla, Nota'lar ile ilettiğimiz Türkmen makamlarından çoğunlukla dönüş yapılmamakta, dönüş yapıldığı durumlarda ise konunun hukuken çözümlenmesi gerektiği yönünde cevaplar verilmektedir.

Bu nedenle, Türkmenistan'a yapılacak ihracat öncesinde, muhakkak yazılı bir sözleşme yapılması, bedelin konvertibl para birimlerinden belirlenerek mümkünse peşin ödemenin tercih edilmesi çok önemlidir.

Ülkede, çoğunlukla nakit para kullanılmaktadır. Kredi kartı sadece belirli otellerde geçerlidir. Ancak, oteller kredi kartlı ödemelerde komisyon almaktadır. Çek ve senet gibi belgeler kullanılmamaktadır.

İş insanların ülkeye girişinde vize uygulaması bulunmaktadır. Vize almak için Türkmenistan'dan bir kişinin davet etmesi gerekmektedir.

Resmi Tatiller:

01 Ocak Yılbaşı

08 Mart Uluslararası Kadınlar Günü

21-22 Mart Ulusal Bahar Bayramı

18 Mayıs Türkmenistan Anayasa ve Magtumkuli Şiir Günü

27 Eylül Türkmenistan Bağımsızlık Günü

06 Ekim Anma Günü

12 Aralık Türkmenistan Ulusal Bayramı-Tarafsızlık Günü

Kurban ve Ramazan Bayram tatilleri, her sene Türkmenistan Devlet Başkanı'nın Kararı ile belirlenmektedir.

Devlet kurumlarında mesai 08:00-12:00=13:00-17:00 ve 09:00-13:00=14:00-16:00 olarak uygulanmaktadır. Özel sektörde; bu süreler farklı ve daha uzun uygulanmaktadır.

Yerel saat 12:00, Türkiye'de 10:00 (Türkiye'ye göre 2 saat ileri)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Türkmenistan’da şirket kurmak ya da yabancı bir firmanın ofis veya temsilciliğini açmak için gerekli evraklar, Maliye ve Ekonomi Bakanlığına teslim edilmekte ve tescil işlemi sonuçlandırılmaktadır. Diğer taraftan ülkede faaliyette bulunan firmalar da her üç yılda bir tescillerini yenilemek zorundadır.

Son yıllarda Türkmen yetkililer, yerel firmaların büyümesini desteklemek amacıyla yabancı şirketlerin, Türkmenistan’daki faaliyetlerinde kısıtlamaya gitmekte ve tescil veya kurulum işlemlerini çok özel projeler dışında sonuçlandırmamaktadır.

Şirket kurulumu için;

1. Türkmenistan’da şirket kurmak istediğine dair dilekçe,
2. Kurulacak özel şirketin Türkmenistan’da faaliyetlerinin amacını açıklayan ve kurucuların onun faaliyet konusundaki gerekli kısa bilgileri de kapsayan yazılı dilekçe (Rusça ve Türkmençe),
3. Şirketin adını gösteren belge,
4. Açılış hakkında kurucunun kararı,
5. Şirketin hukuki adresinin Velayet veya (Aşkabat) Belediye Başkanlığı tarafından tespitini gösteren yazı,
6. Yabancı şirketinin yöneticisi tarafından onaylanmış yeni kurulan şirketin ana savaları-tüzüğü (2 nüsha, Rusça ve Türkmençe),
7. Üretim yapan kurumlar için, faaliyet alanlarını ve mali kaynaklarını açıklayan, kurucu tarafından onaylanmış iş planı,
8. Mevcut düzen uyarınca tanzim edilmiş vekaletname (Eğer kayıt için belgeler kurucu tarafından sunulmuyorsa),
9. Şirketin Türkmenistan yöneticisinin anketi (3x4 ölçekli fotoğraf),
10. Yabancı yatırımcının mali statüsü hakkındaki belge-banka referans mektubu (orijinal),
11. Kurucunun pasaport bilgileri,
12. Şirketin tüzüğünde beyan edilen kurucu fonunun %50’sinin yatırıldığına dair tasdik belgesi,
13. Tescil tahsil makbuzu gibi belgeler istenmektedir.

Belge asıllarının zarf içinde elden teslim edilmesi gerekmekte, faks ile ileti kabul edilmemektedir.

Sadece devlete ait Sigorta Kurumu bulunmaktadır.

Vizelerle, Devlet Göçmen İdaresi ilgilenmektedir.

Mevcut uygulamada, yabancı şirkette çalışan her bir yabancı kişiye karşılık 9 Türkmen vatandaşının çalıştırılması zorunludur. Vize alımında veya vize süresinin uzatımında bu kurala dikkat edilmektedir.

Kaynak: T.C. Aşkabat Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği